

Tuula Manninen

KUVANTUTTU SOSIONOMIOPISKELIJA UUTTA
AMMATTI-IDENTITEETTIÄ ETSIMÄSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma
2013

KUVANTUTTU SOSIONOMIOPISKELIJA UUTTA AMMATTI-IDENTITEETTIÄ ETSIMÄSSÄ

Manninen, Tuula
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalia-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria
Sivumäärä: 35
Liitteitä: 2

Asiasanat: kuvataideterapia, ammatti-identiteetti, sosionomi

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia sosionomin identiteettiä, kun koulutuksen vaihtoehtoisina ammattiopintoina on kuvataideterapia. Toisena mielenkiinnon kohteena on taiteen tekemisen vaikutus ammatti-identiteetin ja ammattiroolien rakentajana sekä sosionomin ja terapeutin työn tekemisessä. Tarkoituksena on selvittää myös tutkijan omia ajatuksia ammatti-identiteetin muuttumisesta kuvataideterapiakoulutuksen myötä.

Opinnäytetyössä käytetään laadullista tutkimusotetta ja aineiston analyysimenetelmänä on käytetty laadullista sisällön analyysiä. Tämä työ muodostuu teoriaosasta ja tutkimusosuudesta. Teoriaosuuteen on kerätty aineistoa alan tutkimuksista, ammatti-identiteetin muodostumisesta ja kuvataideterapiasta. Tutkimuksen datasta osa koostuu kahdelle kuvataideterapeutille tehdystä puolistrukturoidusta haastattelusta. Näiden haastateltavien antamiin merkityksiin ja teemoihin tutkija peilaa omia ajatuksiaan.

Oma taiteellinen työskentely osoittautuu tärkeäksi osaksi kuvataideterapiaopintoja ja terapeutin toimimista. Omakohtaiset kokemukset omasta kuvan tekemisestä, kuvataideterapeuttisista työpajoista ja omista koulutusterapiaryhmistä vahvistavat sosionomin kuvataideterapeuttista ammatti-identiteettiä. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tehdä kuvataideterapeuttista toimintaa tunnetuksi ja välittää tietoa lukijoille taiteen tekemisen terapeuttisesta merkityksestä.

LOOKING FOR A NEW PROFESSIONAL IDENTITY: SOCIAL WORK AND IMAGE MAKING

Manninen, Tuula

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social services

May 2013

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria

Number of pages: 35

Appendices: 2

Keywords: art therapy, professional identity, bachelor of social services

The purpose of this thesis is to study the identity of a bachelor of social services, when art therapy is the alternative orientation of the education. Another point of interest is the influence of doing art as building the professional identity, the profession of bachelor of social services and therapeutic work. The aim is also to clarify researcher's own thoughts about the influence of art therapy education to the professional identity.

The thesis is a qualitative study and a qualitative content analysis has been used in analyzing the material. The thesis consists of a theory section and an empirical part. The theoretical material has been gathered by using the studies of this field and utilizing the theories of building up professional identity and art therapy. Two art therapists have been interviewed for the empirical part of the research. The thesis reflects these meanings and themes brought up by the interviewees.

One very important part of art therapy studies and acting as a therapist is one's own artistic work. The most important means of strengthening the professional identity of the bachelor of social services are subjective experience of making art, of art therapy workshops and own education therapy groups. The purpose of the thesis is to make art therapy better known and pass on information to the readers about the therapeutic meaning of making art.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	SOSIONOMI AMK AMMATTINA.....	6
2.1	Koulutuksesta.....	6
2.2	Sosionomien sijoittumisesta työelämään	7
3	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA.....	8
4	KUVATAIDETERAPIA.....	10
4.1	Taide terapiana.....	10
4.2	Taideterapian erilaisia suuntauksia	12
5	AMMATTI-IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN	13
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
6.1	Tutkimusaineisto, tutkimusmenetelmät sekä eettisyys ja luotettavuus	14
6.2	Tutkimustehtävä ja haastateltaville esittämäni kysymykset	15
6.3	Tutkimusaineiston kerääminen	16
6.4	Aineiston analyysi ja eettisyys.....	17
7	TUTKIMUSAINEISTON TARKASTELUA.....	17
7.1	Haastateltavien koulutuksesta ja työhistoriasta	17
7.2	Taiteen tekeminen.....	19
7.3	Ammatti-identiteetti.....	22
7.4	Kuvataideterapeuttinen identiteetti	24
7.5	Ajatuksia omasta ammatillisesta kasvusta	26
7.6	Roolit	29
8	POHDINTA.....	30
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaitoksen haasteellinen arki on tullut minulle vuosien varrella hyvin tutuksi. Sijoitettavat lapset ja heidän perheensä ovat moniongelmaisempia kuin aikaisemmin. Tämän vuoksi ohjaajien pitää koko ajan yrittää kehittää omaa ammattitaitoaan ja yrittää etsiä uusia toimivia työkaluja asiakkaiden auttamiseksi ja oman työssä jaksamisensa tueksi. Myös ohjaajien terapiataidot ovat hyödyksi haastavien lasten kanssa työtä tehdessä.

Olen monien muiden ohjaajien tavoin tuntenut riittämättömyyttä työssäni ja lähtenyt koulutuksien myötä hakemaan tukea työlleni. Lastensuojelulaitoksista puhutaan usein terapeuttisina kasvuympäristöinä. Ne ovat sitä jo pelkästään siksi, että niissä lapsilla on turvallinen paikka olla ja heitä kasvattavat koulutetut ammattitaitoiset ohjaajat. Ongelmien lisääntyessä tämä ei enää tahdo riittää ja terapiakoulutuksen saaneille ohjaajille onkin tarvetta.

Olen aina ollut kiinnostunut kaikenlaisesta käsillä tekemisestä. Sen vuoksi minulle olikin luonnollista hakeutua ensin Satakunnan ammattikorkeakoulun järjestämään kuvataideterapia erityisopetuksen menetelmänä -koulutukseen ja sen jälkeen samassa oppilaitoksessa alkavaan sosionomi koulutukseen, jossa vaihtoehtoisina ammatintopintoina oli kuvataideterapia. Opintoihin on kuulunut osallistuminen kuvataideterapiaryhmään ja olen näin itse päässyt kokemaan sen voimaannuttavan vaikutuksen. Omakohtaisen terapiakokemuksen ansiosta kiinnostukseni kuvataideterapiaa kohtaan on kasvanut entisestään.

Olen sosiaalikasvattajan koulutuksella toiminut pitkään lastensuojelulaitoksen ohjaajana ja se on muokannut ammatti-identiteettini kasvattajan ja sosiaalialan ammatti-identiteetiksi. Nyt osallistumiseni kuvataideterapiakoulutuksiin on herättänyt minut miettimään miten yhdistän kuvataideterapeuttisen toiminnan osaksi ohjaajan toimintaa ja millaiseksi se muokkaa ammatti-identiteettiäni. Minua kiinnostaa myös se, mikä merkitys terapeutin omalla taiteellisella toiminnalla on hänen ammatti-identiteettinsä kehittymiseen.

Tätä opinnäytetyötäni varten olen haastatellut kahta kuvataideterapeuttia selvittääkseni ajatuksiani kuvataideterapeutin ammatti-identiteetistä. Valitsin haastateltaviksi kaksi eri toimintaympäristöissä toimivaa terapeuttia. Titta Valla, josta jatkossa käytän lyhennettä haastateltava 1, on taidekoulutuksen jälkeen opiskellut kuvataideterapeutiksi. Hän työskentelee psykiatrisessa sairaalassa kuvataideterapeuttina, mutta hänellä on myös muutamia yksityisasiakkaita. Maarit Lipsanen-Rogers, (haastateltava 2), on koulutukseltaan sosiaalityöntekijä. Hän on kuvataideterapeutin ja taideopintojen lisäksi opiskellut psykoterapeutiksi ja toimii nykyään yksityisenä kuvataideterapeuttina ja psykoterapeuttina.

Tämän opinnäytetyön kautta haluan tehdä kuvataideterapeutista toimintaa tunnetummaksi, sekä avata mitä kuvataideterapiaopinnot vaikuttavat ihmissuhdetyön rikastuttajina. Katselen kuvataideterapiaa lastensuojelulaitoksesta käsin ja tiedän myös haastateltavieni tehneen työtä sijoitettujen lasten terapeutteina.

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa olen selvittänyt sosionomin ja kuvataideterapeutin koulutusta ja toimenkuvaa. Lyhyesti olen määritellyt myös ammatti-identiteetin käsitettä ja kertonut muutamasta aikaisemmin aiheita läheisesti sivuavista tutkimuksista. Tämän työn tutkimusosuudessa kerron miten haastattelun suunnittelu on edennyt suunnittelusta itse haastattelutilanteeseen. Sitten esittelen haastattelussa esiin tulleita asioita ja samalla pohdin omia ajatuksiani, jotka nousevat esiin sekä haastattelukysymyksistä että haastateltavien vastauksista. Lopussa kerron myös millaisia ajatuksia minulle tätä opinnäytetyötä tehdessäni on noussut omaan ammatti-identiteettiini liittyen.

2 SOSIONOMI AMK AMMATTINA

2.1 Koulutuksesta

1900-luvulla Suomeen perustettiin ammattikorkeakouluja ja ne tulivat korvaamaan silloin maassamme toimivat ammatilliset opistot. Sosiaalialan opistotason koulutus

siirtyi ammattikorkeakouluihin ja tutkintonimikkeeksi tuli Sosionomi AMK. Tämä 210 opintopisteen korkeakoulututkinto valmistaa ammattihenkilöitä erilaisiin sosiaalialan asiantuntemusta vaativiin työtehtäviin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. (SAMKin www-sivut)

Sosionomin (AMK) koulutusohjelmassa on mahdollista syventyä erilaisiin osa-alueisiin. Satakunnan Ammattikorkeakoulussa niitä ovat: aikuissosiaalityö, erityiskasvatus ja vammaistyö, lastensuojelu, perhetyö ja nuorisokasvatus sekä varhaiskasvatus. (SAMKin www-sivut) Diakonia Ammattikorkeakoulun puolelta löytyy lisäksi mahdollisuus syventyä kirkon sosiaalityön muotoihin. Niitä ovat esimerkiksi diakonin, kirkon nuorisotyönohjaajan ja kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan tehtävät. (DIAKin www-sivut)

Satakunnan Ammattikorkeakoulussa on aikuiskoulutuksen puolella ollut myös edellä mainittujen syventymisvaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus syventyä kuvataideterapiaan ja kuvataideterapeuttisen menetelmän käyttöön erilaisissa sosiaalialan työympäristöissä. Ensimmäinen tällainen koulutus alkoi syksyllä 2009 ja seuraava syksyllä 2012. Näiden koulutusten viitekehys on ollut psykodynaamisintegratiivinen kuvataideterapia. (SAMKin www-sivut)

Ammattikorkeakoulun lyhyen historian aikana sosionomin tutkinnon, jossa syventymisopintoina on ollut luovat terapiat, on voinut aikaisemmin suorittaa vain Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa. Siellä on ollut 1990-luvulla mahdollisuus valita luovien terapioiden suuntautumisvaihtoehto, jossa jo opintojen hakuvaiheessa on pitänyt valita suuntautumisvaihtoehdoksi joko kuvataide-, musiikki- tai tanssi- ja liiketerapia. (Hentinen, Mantere, 2007, 28) Musiikkiterapian suuntautumisvaihtoehto sen sijaan on mahdollista valita Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevilla. (TAMKin www-sivut)

2.2 Sosionomien sijoittumisesta työelämään

Sosionomin työkenttä on hyvin laaja. Hän voi toimia esimerkiksi kehitysvammaisten parissa, koulun oppilashuollossa, perhepäivähoidonohjaajana ja päiväkodissa, lasten-

suojelussa ja nuorisotyössä, mielenterveys- ja päihdetyössä, vankilassa, vanhustyössä, sosiaalitoimistossa ja työvoimapalveluissa. (SAMKin [www-sivut](#)) Sosiaalialan työ on muutostyötä, jossa sosionomin haasteena on saada ihmiset löytämään omat voimavaransa paremman hyvinvoinnin aikaansaamiseksi. Keskeistä on sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen (Mäkinen ym. 2009, 100).

Suomen Taideterapiayhdistys järjestää erilaisia taideterapiakoulutuksia. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen saaneille suunnatuissa taideterapian koulutusohjelmissa opiskelijoiden on tarkoitus omaksua psykodynaamisen taideterapian valmiudet ja näin ollen he voivat käyttää taideterapian menetelmiä omassa työssään. (Leijala-Marttila & Huttula 2011, 52)

Satakunnan Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta on keväällä 2012 valmistuneet ensimmäiset aikuisopiskelijat, joilla on vaihtoehtoisina ammatillisina opintoina ollut kuvataideterapia. Tähän koulutukseen osallistuneet opiskelijat ovat tulleet hyvin erilaisista sosiaali-, terveydenhuolto- ja opetusalan tehtävistä. Tässä koulutuksessa opittuja psykodynaamisen kuvataideterapian valmiuksia he voivat jatkossa hyödyntää omilla työpaikoillaan monenlaisten asiakasryhmien kanssa toimiesseen. (SAMKin [www-sivut](#))

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA

Väitöskirjassaan Taide siltana sosionomiksi kasvamiselle, Malmivirta on tutkinut vuosina 2001 – 2004 Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaalialan yhden opiskelijaryhmän taideaineiden opetukseen liittyviä asioita. Hän on kuvannut tutkimuksessaan kolmen pedagogisen intervention kautta taideaineiden opetuksen suuntaamista kohti postmodernia taidekasvatusta. Sosiaalialan koulutusohjelman taide- ja ilmaisua-aineiden tavoitteiden rakentamisessa tämä tarkoittaa sellaisen taidepedagogiikan rakentamista, missä opiskelijaa tulisi ohjata niin, että hänelle kehittyisi kyky käyttää taidetta sosiaalisen ja persoonallisen maailmansa rikastamiseen ensin opintojen aikana ja myöhemmin sosiaalialan asiakastyössä. Jo ensimmäisen intervention tutkimus-

tulosten perusteella voi päätellä taidekasvatukseen sidotulla taideaineiden opetuksella voitavan tukea opiskelijan persoonallista ja ammatillista kasvua. Toinen ja kolmas interventio vahvistivat ensimmäisen intervention tuloksia. Tutkimustuloksen perusteella hän päätyy ajatukseen, että, taide toimii siltana sosionomiksi kasvamiselle. (Malmivirta 2011, 263)

Toinen mielenkiintoinen väitöskirja liittyen valitsemaani aiheeseen on Salme Mahlakaarton *Subjektiksi työssä, identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa*. Tutkimuksessaan hän keskittyy tarkastelemaan voimaantumisen käsitettä. Työskenneltyään pitkään työnohjaajana, työyhteisöjen koulutus- ja kehittämistehtävissä sekä erilaisten yksilö- ja ryhmävalmennusten ohjaajana Mahlakaarto näki miten persoonallinen ja ammatillinen identiteetti kietoutuivat toisiinsa. Yksilön suhde työyhteisön ja organisaation toimintaan sekä sen sosiaaliseen vuorovaikutuskenttään korostui yhä uudelleen joko yksilöä rajoittavana tai hänen toimintaansa mahdollistavana tekijänä. (Mahlakaarto 2010, 1 – 59)

Mahlakaarto perusti voimaantumisen kehitysohjelman eräälle työpaikalle. Voimaantumiseen pyrittiin narratiivisen menetelmän keinoin. Tarinoita luotiin ryhmässä monin eri tavoin, esimerkiksi kuvallisen ilmaisun, draaman, runojen, satujen, erilaisten käden tuotosten ja kirjallisuuden menetelmiä apuna käyttäen. Tämän ryhmän toiminnan tutkimisen pohjalta valmistui hänen väitöskirjansa vuonna 2010. (Mahlakaarto 2010, 1 – 59)

Ryhmän toiminnan tavoitteena oli ennaltaehkäistä työuupumusta, tukea työssä jaksamista ja voimaannuttaa osallistujia ammatillisen identiteetin uudelleenrakentamisessa. Tutkimustulokset osoittivat, että voimaantuminen on yksilöllinen ja pitkäaikainen muutosprosessi. Päätuloksena voitiin todeta, että voimaantumisen kehitysohjelman aikana tultiin tietoisiksi joistakin näkökulmista ja rajoitteista, jotka olivat haitallisesti kaventaneet osallistujien subjektiutta ja aiheuttaneet ristiriitoja henkilöiden persoonallisen tai ammatillisen identiteetin ja toimintaympäristön välille. (Mahlakaarto 2010, 1 – 59)

Satakunnan ammattikorkeakoulussa marraskuussa 2012 Kirsi Mäkelän tekemä opinäytetyö käsitteli myös ammatti-identiteettiin liittyviä asioita. Mäkelä teki kyselytut-

kimuksen Satakunnan ammattikorkeakoulussa kuvataideterapian erikoistumisopinnot suorittaneille henkilöille. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mm, miksi kyseiseen koulutukseen oli hakeuduttu ja miten koulutus oli vaikuttanut vastanneiden arkeen työpaikoilla, palkkaukseen, työkäytäntöihin, työyhteiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Tutkimuksen perusteella tärkeimmäksi koulutukseen hakeutumisen syyksi osoittautui oman työn ja itsensä kehittämisen tarve sekä kiinnostus kuvataideterapiaa kohtaan. Eniten koulutus vaikutti itsetuntemukseen ja omaan sisäiseen kasvuun. Tutkimuksesta ilmeni myös, että vaikka työpaikoilla on kiinnostusta ja tarvetta terapeutin toimintaan, siihen ei olla valmiita panostamaan rahallisesti ja niinpä rahoitusta toivottiinkin toimintaan lisää. Kuvataideterapiakoulutuksen kehittämisessä tärkeäksi koettiin ammattinimikkeen saaminen ja Kela-oikeuksien saaminen kuvataideterapia toiminnalle. (Mäkelä 2012, 38 – 40)

4 KUVATAIDETERAPIA

4.1 Taide terapiana

Taiteen psykologiseen määritelmään liittyy ajatus siitä, että taiteen olemus välittyy tietoisesta ajattelusta ulkopuolelle, tiedostamattomaan. Taiteen määritelmä rajaa toiminnasta vain sen osan, jonka taide-eliitti määrittelee taiteeksi. Kuvalla on usein tietoa voimakkaampi muokkaava vaikutus ihmisiin juuri siksi, että se on lähellä tunteita ja tarpeita. Tästä on hyvänä esimerkkinä mainosten vaikutus mielikuviimme ja päätöksentekoomme. (Hautala 2012, 10)

Koska taiteella on suora vaikutus tunteisiin, sillä on mahdollisuus edistää voimakkaiden muutosten tapahtumista ihmisissä. Ihminen voi kohdata herkkää ja haavoittuvaa minäänsä sellaisena, millaiseksi se on kullakin muodostunut, juuri taideterapeuttisen toiminnan aikana. Siinä on mahdollisuus katsella itseään ikään kuin pielistä. (Hautala 2012, 11)

Voidaan puhua myös luovuusterapeuttisista menetelmistä, joissa hyödynnetään luovan ilmaisun eheyttävää voimaa ja voimaannuttavaa vaikutusta, tiedostamisen, vuorovaikutuksen ja ajattelun joustavuuden lisääntymistä sekä jännityksen purkautumista. Näitä elementtejä voidaan käyttää mielenterveyshäiriöiden ehkäisyssä ja hoidossa sekä työnohjauksessa ja työhyvinvointia vahvistavassa yksilö, ryhmä- tai yhteisötoiminnassa. (Tuisku 2012, 23)

Taideterapeuttiset menetelmät perustuvat siihen, että jokaisen oletetaan pystyvän luovaan itseilmaisuun, ja luovaa prosessia pidetään olennaisempana kuin sen lopputuotetta (Malchiodi 2010, 14). Luovuusterapeuttisten menetelmien avulla saadaan purettua luovuuden esteitä ja vapautettua luovuus oman kehityksen, oppimisen oivalluksen tai toipumisen voimavaraksi (Tuisku 2012, 24).

Taideterapia on kuvallisen itseilmaisun käyttöä psyykkisten sairauksien hoidossa. Psyykkisissä sairauksissa persoonallisuuden kehitys on puutteellista. Myös kyky käyttää luovuutta on kehittynyt puutteellisesti. Taideterapian tarkoituksena on luoda potilaan ja terapeutin välille sellainen vuorovaikutus, joka mahdollistaa persoonallisuuden eheytyksen ja kasvun. Tämän seurauksena potilaan kyky luovaan toimintaan lisääntyy. (Alanko 1999, 7)

Monissa maissa taideterapiatoiminta on lähtenyt liikkeelle ammattitaiteilijoiden toimesta. Koska taideterapian keskeisin toiminta-alue on psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa, on syntynyt koulutuksellinen ristiriita. Jatkuvaa keskustelua käydään siitä, painotetaanko koulutuksessa taideopintoja vai ihmistenvälisten vuorovaikutussuhteen opintoja. Vaikka Suomessa toiminta on kehittynyt psykiatrisen erikoissairaanhoidon piirissä, sama ristiriita on kuitenkin olemassa. (Alanko 2003, 19)

Opetusministeriön Psykoterapiakoulutustyöryhmän muistiossa (2003) mainitaan ”Taideterapiat psykoterapiamuotoina”. Sekaannusten välttämiseksi on hyvä muistaa, että tässä tarkoitetaan kaikkia luovia ilmaisumuotoja käyttäviä terapioiden. Työryhmä esitti, että ”Taideterapiassa sovelletaan samoja psykoterapian määrittelyjä ja kriteerejä kuin yleensä psykoterapiassa” ja että ”Psykoterapian laatutason varmistamiseksi ja taideterapioiden aseman selkiyttämiseksi otetaan käyttöön nimikkeet taidepsykoterapia ja taideterapia” (Opetusministeriö 2003, 21).

4.2 Taideterapian erilaisia suuntauksia

Perinteisesti eri terapiamuotoja jaetaan psykologian ja psykoterapian erilaisten koulukuntien mukaan. Toisaalta taideterapian suuntauksia jakaa myös niiden suhde taiteelliseen ilmaisuun. Myös taideterapeutin pohjakoulutustausta ja eri alojen (terveydenhuolto-, sosiaali- ja taidealan) oppilaitosten yhteydessä toimivien taideterapeuttikoulutuksen painotuserot synnyttävät erilaisia lähestymistapoja taideterapiaan. (Hentinen 2007, 21)

Psykologisten ja psykoterapeuttisten koulukuntaerojen perusteella taideterapiat voidaan jakaa neljään päälinjaan. Psykodynaamisessa lähestymistavassa ihminen on suurelta osin alitajuisen dynamiikkansa armoilla, koska hän on aina enemmän tai vähemmän kiinnittynyt lapsuuden kehitysvaiheisiin. Terapiassa tavoitteena on auttaa kehitysvaiheiden loppuun suorittamisessa ja näin ”vapauttaa” joihinkin kehitysvaiheisiin jumittumisesta. (Hentinen 2007, 23 – 24)

Humanistisia lähestymistapoja ovat muun muassa hahmotaideterapia ja asiakaskeuseen ajatteluun perustuvat lähestymistavat. Keskeistä on optimistinen käsitys ihmisen olemuksesta ja kohtalosta. Hänet nähdään kyvykkäänä ottamaan vastuu omasta kohtalostaan, eikä niinkään alitajuisen voimien armoilla olevana. (Hentinen 2007, 24)

Behavioraaliset, kognitiiviset ja kehitykselliset lähestymistavat perustuvat ihmisen käyttäytymiseen. Kognitiivisen psykologian mukanaan tuoma kehitys on osoittanut taiteen merkityksen ihmisen ajattelun, mielikuvan- ja symbolienmuodostuksen kohteena sekä välineenä. Kognitiivinen terapia aloitetaan nykyhetkestä ja sille asetetaan selkeät tavoitteet. Uudemmassa kognitiivis-konstruktivistisessa lähestymistavassa pyritään tutkimaan ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen välisiä yhteyksiä. (Hentinen 2007, 24)

Narratiivisessa lähestymistavassa ihminen ja hänen ympäristönsä rakentuvat ja kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kielen ja puheen avulla luodaan, ylläpidetään ja muutetaan sosiaalista todellisuutta. Minuus koetaan jatkuvasti muokkautuvaksi kulttuuriseksi prosessiksi. Erilaiset tarinat muovaavat erilaisia kuvia itsestä; niitä voi

muokata ja elämäntarinaansa toisin kertomalla voi ymmärtää itsensä kannalta tärkeitä asioita alkutilanteesta poikkeavalla tavalla. (Hentinen 2007, 24)

5 AMMATTI-IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN

Työidentiteetti rakentuu oman henkilöhistorian perusteella. Siinä ovat kuitenkin mukana myös työhön liittyvät tulevaisuuden odotukset. Työidentiteetti kuvaakin hyvin laajasti ihmisen ja työn välistä suhdetta, johon vaikuttaa ammattialan yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen käytäntö sekä yksilön rakentamat ja jatkuvasti muokkaamat yksilölliset merkitykset ja käsitykset työn asemasta elämässä sekä työhön liittyvät arvot ja eettiset periaatteet. (Eteläpelto 2007, 90 – 142)

Ammatillisen identiteetin muodostuminen on tapahtunut eri aikakausina eri tavalla. Käsityömainen ammatillinen identiteetti ja osaaminen kehittyivät omaksumalla vakiintuneita traditioita. Käsityöläiseksi ja ammattikunnan jäseneksi kasvettiin oppipoika-mestarijärjestelmän kautta. Teollisessa tuotantotavassa korostuneet koulutusjärjestelmä ja oppiminen perustuivat siihen, että omaksui säännöt ja valmiiksi määritellyt suoritustavat. Pyrkimys oli tehokkuuteen jota johtoporras kontrolloi. Tämän teollisen ajan ohjausmalleja kritisoidaan nykyään eletävässä jälkiteollisessa ajattelutavassa. Selkeän johtaja-alainen vastakkainasettelun sijaan nykyään puhutaan verkostoista, tiimeistä ja laatupiireistä. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26 – 31)

Nykypäivän palkkatyö on entistä yrittäjämäisempää. Tämä edellyttää yksilöllisesti rakentuvaa ammatillista identiteettiä ja aktiivisempaa tapaa toimia. Työntekijöiltä vaaditaan oman osaamisen tunnistamista ja se pitää osata myös esittää muille. Tätä opetellaan jo tämän päivän ammatillisessa koulutuksessa tekemällä portfolioita ja suorittamalla näyttötutkintoja. Nykyään työpaikkaa vaihdetaan yhä useammin, työsuhteet ovat usein määräaikaaisia ja projektiluonteisia. Tämän vuoksi ammatillisen identiteetin rakentaminen muodostuu haastavaksi. Omaa osaamista pitää määritellä koko ajan uudelleen ja itseään pitää oppia markkinoimaan uusille työnantajille. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26 – 31)

Malmivirta on tullut tutkimuksessaan siihen tulokseen, että taiteellisella toiminnalla voidaan kehittää henkilön ammatillista kasvua. Opiskelijoiden henkilökohtaiseen elämismaailmaan sidotut taideaineiden tunneilla hankitut taiteellisen toiminnan oppimiskokemukset ovat vahvistaneet opiskelijoiden käsitystä ja ymmärrystä itsestään, omasta toiminnastaan ja omista ratkaisuksistaan. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kertoivat taiteen tekemisen kautta löytäneensä itsestään uusia piirteitä ja toteavat tämän kasvattaneen heidän itsetuntemustaan ja persoonallisuuttaan. (Malmivirta 2011, 122)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusaineisto, tutkimusmenetelmät sekä eettisyys ja luotettavuus

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Sen perustana on fenomenologinen filosofia, koska mukana ovat koko ajan myös tutkijan omat ajatukset. Tavallaan voin ajatella olevani yksi haastateltavistani, koska vertailen koko ajan heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan omiini ja tuon omia ajatuksiani ja kokemuksiani myös esille tässä tutkimuksessa. Tutkimus on luonteeltaan myös hermeneuttinen, koska tutkimuksen tavoitteena on myös ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa asiaa syvemmin hyödyntäen hermeneuttista tutkimusotetta. Hermeneuttinen metodi on ymmärtävä, tulkitseva, ja sillä pyritään rakentamaan tutkittavasta ilmiöstä konkretisoitunut kuva ja kokonaisuus (Anttila 2005, 305 – 306).

Ensimmäinen eettinen kysymys tätä työtä aloittaessani oli aiheen valinta. Aihe on minulle hyvin tärkeä ja henkilökohtainen, mutta pohdintaa aiheuttaa se onko tästä työstä lukijoilleni hyötyä. Olen itse tutkijana lähellä tutkimaani ilmiötä ja sen vuoksi pohdin voinko kirjoittaa omista ajatuksistani. Uskon kuitenkin muidenkin alan opiskelijoiden pohtivan näitä samoja asioita, joita itse olen joutunut paljon pohtimaan. Sen vuoksi uskaltauduin valitsemaan tämän aiheen ja toivon näistä asioista olevan apua tuleville opiskelijoille, heidän pohtiessaan samankaltaisia asioita.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyy kysymys totuudesta. Kun tarkastellaan objektiivisuuden ongelmaa, on totuuskysymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135) Tämän edellä mainitun asian kanssa olen joutunut tekemään paljon töitä. Raportoidessani haastateltavieni kertomaa, olen mahdollisimman tarkkaan pyrkinyt pidättäytymään siinä mitä he ovat sanoneet. Koska olen myös itse vastannut haastattelukysymyksiin ja tuon työssäni esille myös omia näkemyksiä, olen pyrkinyt erittelemään ne mahdollisimman selkeästi.

6.2 Tutkimustehtävä ja haastateltaville esittämäni kysymykset

Opiskellessani Satakunnan Ammattikorkeakoulussa aikuiskoulutusryhmässä, jossa vaihtoehtoisina ammattiopintoina on ollut kuvataideterapia, pohdin miten kuvataideterapia nivoutuu sosionomin työhön ja miten se muokkaa sosionomin ammatti-identiteettiä. Jotta saisin vastauksen näihin kysymyksiini, haastattelin kahta kuvataideterapeuttia, joista toisella on myös sosiaalialan koulutus ja työkokemusta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on verrata heidän näkemyksiään ammatti-identiteetistä ja taiteen tekemisen merkityksestä ammatti-identiteettiin ja sen kehittymiseen.

Haastateltaville esittämäni kysymykset ovat:

1. Kerro missä olet opiskellut ja milloin?
2. Mikä sai sinut innostumaan opinnoista, ketkä ihmiset tai mitkä tapahtumat vaikuttivat siihen, että lähdit opiskelemaan juuri kuvataideterapiaa?
3. Mitä mielestäsi on ammatti-identiteetti?
4. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet omaan ammatti-identiteettiisi?
5. Mitä rooleja sinulla on sosiaalityöntekijänä/kuvataideterapeuttina?
6. Onko ammatti-identiteettisi muuttunut vuosien kuluessa ja miten?

Keräsin aineiston haastattelemalla kahta kuvataideterapeuttia. Tapasin heidät kahdessa eri toimintaympäristössä, toisen (H1) tapasin Satakunnan ammattikorkeakoulun Tiilimäen kampuksella ja toisen (H2) hänen omassa työtilassaan Porissa. Koululla sijaitseva luokkahuone, jonka sain käyttöön haastattelua varten, oli outo ympäristö meille molemmille. Toisen terapeutin työtilassa olin vierailut aikaisemminkin ja se

oli siis molemmille entuudestaan tuttu tila. Ensimmäisen haastattelun tekemistä jännitin jonkin verran, toinen tuntui helpommalta, ehkä juuri tutumman paikan vuoksi, mutta myös nauhurin tekniikka oli jo tutumpi. Nauhoitettuani keskustelut kirjoitin ne puhtaaksi tarkempaa tutkiskelua ja analyysiä varten.

Haastattelijalla on keskeinen osuus aineiston muodostumisessa. Hän voi huolellisesti valmistautua haastatteluun, mutta haastateltavan henkilön kerrontaa ei voi ennakoida ja näin syventävien lisäkysymysten laatiminen etukäteen on hankalaa. Tutkijan pitää keskittyä haastateltavan puheeseen ja hänen on pidettävä mielessään tutkimuksen teoriatausta, jotta voi heti tehdä tutkimuksen kannalta merkittäviä lisäkysymyksiä. (Anttila 2005, 337) Haastattelutilanteessa johdattelin keskustelua lisäkysymyksillä niin, että koin saavani vastaukset juuri niihin asioihin joita tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää.

6.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimuksen suunnittelu alkoi keväällä 2012. Oman prosessin tutkiminen olisi ollut liian subjektiivinen alue tämän opinnäytetyön tutkimuksena, joten päätin haastatella kahta kuvataideterapeuttia. Oma prosessini on tämän tutkimuksen reflektio osuus. Lähestyin haastateltaviani sähköpostitse ja kysyin heidän mahdollista halukkuuttaan osallistua tähän tutkimukseen. Luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka jollain tavalla sivusivat aihetta. Tarkastelin omaa polkuani kuvataideterapiaopinnoissa ja pohdin siihen liittyviä kokemuksia ja samalla suunnitelin haastattelukysymykset oman kokemukseni ja kiinnostukseni pohjalta.

Tammikuussa 2013 aloitin varsinaisen tutkimustyön. Lähestyin haastateltaviani uudelleen. Molempien kanssa teimme kirjallisen sopimuksen (liitteet 1 ja 2) ennen haastattelua. Helmi-maaliskuussa 2013 nauhoitimme haastattelut, joista olen kerännyt merkityksellisimmät asiat, jotka nousivat haastateltavien puheesta. Nämä asiat esittelen tavallaan myös tutkimuksen tuloksina. Ennen tämän opinnäytetyön julkaisemista lähetän tekstin kokonaisuudessaan haastateltavilleni luettavaksi, jotta he voivat tarkistaa haastattelujen oikeellisuuden.

6.4 Aineiston analyysi ja eettisyys

Opinnäytetyöni aineiston analyysimenetelmäksi olen valinnut laadullisen sisällön analyysin. Ennakkoon olin miettinyt niitä teemoja, joita halusin tässä työssä käsitellä ja mitkä valottaisivat minulle tulevaa kuvataideterapeuttista sosionomin identiteettiäni. Haastattelumateriaalista keräsin ne merkitykselliset asiat, jotka sivusivat omaa esiymmärrykseni varassa tehtyjä alkuolettamuksia. Tutkimus toi esille myös uusia merkityksiä ja ilmiöitä, joita en aiemmin ollut tullut ajatelleeksi. Samalla pohdin näitä samoja teemoja omasta näkökulmastani ja kaikesta tästä kirjoitin yhteenvedoa ja pohdintaa luvussa 7, jossa on kerrottu tutkimuksen tuloksesta.

Tutkimukseen liittyviä eettisiä asioita mietin paljon. Ennen haastattelua teimme kirjallisen sopimuksen kummankin haastateltavan kanssa. Ennen opinnäytetyön julkistamista molemmat haastateltavat saavat lukea työn ja tarkistaa tekstin oikeellisuuden. Jos olen tehnyt väärää tulkintoja, teen tarvittavat muutokset tekstiin, kun olen saanut haastateltavilta kommentit kirjoittamastani tekstistä. Haastateltavat ovat itse valinneet ja antaneet minulle kuvat taideteoksistaan ja laatineet kuvatekstit tässä työssä julkaistuihin kuviinsa. Myös omaa osuuttani olen pohtinut paljon. Olen tätä työtä tehdessäni kirjoittanut minulle hyvin henkilökohtaisia asioita ja liittänyt työhön myös kuvia omista töistäni.

7 TUTKIMUSAINEISTON TARKASTELUA

7.1 Haastateltavien koulutuksesta ja työhistoriasta

Ensimmäiseksi halusin selvittää haastateltavieni koulutus- ja työhistoriaa. Monien suomalaisten kuvataideterapeuttien koulutuksen taustalta löytyy jossain muodossa Englannissa tapahtunut koulutus, joko niin, että he ovat fyysisesti opiskelleet Englannissa tai suomalainen oppilaitos on tehnyt yhteistyötä Englannissa toimivan oppilaitoksen kanssa. Myös molemmilla haastateltavillani Englanti liittyi oleellisesti heidän koulutustaustaansa ja heidän koulukuntansa on psykodynaaminen taideterapia.

Toinen haastateltava (H1) työskenteli ensin toimittajana suomalaislehdessä. Hän kuvailee syntyneensä taiteilijaksi, mutta vasta oltuaan muutaman vuoden toimittajan työssä, hän alkoi kiinnostua taideopiskeluista ja hakeutui Englantiin opiskelemaan erityisesti valokuvataidetta. Omien elämäkokemustensa ansiosta hän kiinnostui jo varhain psykologiasta ja psykoterapiasta. Opiskellessaan englannissa, hän alkoi pohdita, miten voisi yhdistää taiteilijan työn ja terapeutin työn. Hän tutustui kuvataide-terapiaopintoihin ensimmäistä kertaa Lontoossa Hertfordshiren yliopistossa avoimien ovien päivänä. Tästä kokemuksesta innostuneena hän Suomeen palattuaan alkoi etsiä paikkaa opiskella kuvataideterapiaa. Paikka löytyi aluksi Kankaanpään taidekoululta, jossa kesäkoulun työpajoja oli vetämässä kokeneet englantilaiset kuvataideterapeutit. Opinnot jatkuivat Satakunnan Ammattikorkeakoulussa ensin vuoden mittaisella kuvataiteenjohtantokoulutuksella ja sen jälkeen kolmivuotisella kuvataideterapiakoulutuksella. Kuvataideterapiakoulutus oli Satakunnan Ammattikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen ja Hertfordshiren yliopiston yhdessä järjestämä, josta sai englantilaisen Post Graduate Diploma in Art Therapy tutukinnon.

Myös haastateltava (H2) koki taiteen aina liittyneen hyvin läheisesti hänen elämäänsä ja hänellä oli jo hyvin nuorena selvää, että haluaa juuri kuvataideterapeutiksi. Viimeisenä lukiovuotenaan hän oli kuullut sellaisesta ammatista, kun kuvataideterapeutti ja ajatteli sen olevan hienointa maailmassa, koska siinä yhdistyy hänelle tärkeä taide ja terapia, josta hän aina oli ollut kiinnostunut. Hän kuitenkin koki olevansa tuossa vaiheessa vielä liian nuori terapiatyöhön ja siksi opiskeli diakoniksi. Myöhemmin sitten lakimuutoksen myötä, kun diakoni ei enää ollut pätevä kaikkiin sosiaalityön virkoihin kuten ennen, hän pätevöityi vuoden koulutuksella sosiaalityöntekijäksi. Työskenneltyään ensin seurakunnan diakoniatyöntekijänä ja A-klinikan sosiaaliterapeuttina, hän lähti töihin Lontooseen. Työskennellessään Lontoon merimieskirkolla siirtokunnan sosiaalityöntekijänä, hän palasi haaveeseensa opiskella kuvataideterapeutiksi.

Kuvataideterapiaopinnot hän aloitti Lontoossa vuoden peruskurssilla. Tämä opiskelu tapahtui sikäläisessä avoimen yliopiston kaltaisessa oppilaitoksessa. Sen jälkeen hän hakeutui päätoimiseksi opiskelijaksi ja paikka oli Hertfordshire College of Art & Design. Valmistuttuaan kuvataideterapeutiksi ja palattuaan takaisin Suomeen hän

viimein hakeutui Porin taidekouluun ja valmistui sieltä kuvataiteilijaksi. Tämän jälkeen hänellä oli vielä sellainen tunne, että jotain vielä puuttuu ja niinpä hän hakeutui Tampereen Yliopiston täydennyskoulutuskeskukseen ja suoritti siellä neljä vuotta kestäneet psykoterapiaopinnot.

Ensimmäisen kerran aloin kiinnostua kuvataideterapiasta jo opiskellessani sosiaalisvattajaksi. Meillä oli yhden luovanilmaisun kurssin vetäjänä toinen nyt haastateltavistani kuvataideterapeuteista ja hänen tunneiltaan minulle jäi jonkinlainen ajatus tämänkaltaisen terapian toimivuudesta. Kahdenkymmenenvuoden työkokemus sosiaalisvattajana lastensuojelulaitoksen ohjaajana on vahvistanut näkemystäni lasten yhä kasvavasta terapiatarpeesta. Lastensuojelun piiriin tulevat lapset ovat usein kaltoinkohdeltuja ja monia menetyksiä kokeneita.

Myöhemmin työssäni seurasin hyvin läheltä lasten kuvataideterapiaprosesseja. Työssä ollessani, minulla on jatkuva riittämättömyyden tunne ja että pitäisi osata auttaa enemmän, siksi aloin hakea jotain sopivaa täydennyskoulutusta itselleni. Ensin löysin Satakunnan Ammattikorkeakoulun Kuvataideterapia erityisopetuksen menetelmänä koulutuksen. Tämän kaksivuotisen koulutuksen jälkeen halusin kuitenkin opiskella lisää aiheesta ja silloin samassa oppilaitoksessa alkoi tämä sosionomikoulutus, jossa vaihtoehtoisina ammatillisina opintoina on kuvataideterapia.

7.2 Taiteen tekeminen

Alun alkaen kiinnostus kuvataideterapiaan niin minulla kuin haastateltavillani, on lähtenyt taiteen kautta. Taide on ollut aina tavalla tai toisella läsnä elämässä. Haastateltavillani on vahva taiteilijan ammatti-identiteetti. Tämä on muodostunut myös taiteilijakoulutuksen kautta. Oma innostukseni taiteeseen on puhjennut vasta taideterapiakoulutusten myötä.

Haastateltavani kokivat taiteen olleen aina läsnä heidän elämässään. Haastateltava 2 totesikin ”...*niin kauan ku mä muistan ni jotain kuvaa vääntäny aina...*” ja haastateltava 1 sanoi syntyneensä taiteilijaksi.

Kuva 1. Lähdin matkaan, puupiirros. Tekijä Maarit Lipsanen-Rogers.

Molemmat haastateltavista kokivat oman taidetyöskentelyn olevan erityisen tärkeää kuvataideterapeutille. Haastateltava 2 pohtii oman kuvallisen työskentelyn olevan tärkeää terapiatyön rinnalla siksi, että terapeutilla säilyy luovan prosessin tuntuma. Juuri tuo luovan prosessin tuntuma auttaa sallimaan potilaalle tai asiakkaalle sen, että asiat saa elää kuvallisella foorumilla ilman, että niitä selitetään puhki. Asiat etenevät ”kuvan virrassa” ja sille pitää antaa riittävästi aikaa. Haastateltava 1 sanoo, että

”mä ajattelen, et ei voi toimia kuvataideterapeutina, jos ei ole itsellä ninku elävä suhde kuvantekoon et on ninku kuvantuttu” ja ”...ku mä teen omaa taidetta, niin se on vähän ku tulis kotiin tai siis sillai et se vahvistaa sitä omaa minää, ettei jotenkaan uppoa liikaa niihin potilaiden tai asiakkaiden elämiin”.

En ole opiskellut taidetta, joten kauhistuin hakiessani ensimmäisen kerran taideterapiakoulutukseen, kun pyydettiin haastatteluun ottamaan mukaan portfolio omasta taiteellisesta tuotannosta. Ensimmäinen ajatus oli, että tähänkö tämä nyt jää. Se, että opinnot tapahtuivat pääosin Kankaanpään taidekoululla, avasi silmäni ja aloin ymmärtää taidetta paljon laajemmassa merkityksessä.

Oma taiteen tekemiseni on ollut pääosin erilaista käsillä tekemisen harrastamista. Olen oivaltanut miten taiteen tekeminen itsessään on luova ja terapeutinen prosessi. Terapeuttisessa taiteessa ei ole merkitystä mitä materiaali käytetään tai miltä lopputulos näyttää. Tärkeintä on itse tekeminen. Lopulta löysin erään lehdestä kauan sitten leikkaamani tilkkutyö ohjeen vierestä artikkelin, jossa kerrottiin, miten juuri tilkkutöitä tekemällä Amerikan uudisraivaajanaiset olivat toteuttaneet omaa taiteellisuuttaan. En edes tiedä missä lehdessä artikkeli on ollut, mutta silloin lopulta aloin ymmärtää mitä taide on.

Kuva 2. Kukkakori, tilkkutyö. Tekijä Tuula Manninen.

Tilkkutöiden tekemisestä on vuosien varrella tullut minun tapani toteuttaa itseäni. Olen huomannut miten siinä voi leikitellä värien ja mallien kanssa. Jokainen työ on aina erilainen, tekijänsä näköinen, vaikka se tehtäisiin saman ohjeen mukaan. Kuvas-
sa 1 on näkemykseni kukkakorista. Kukat ovat muutenkin lähellä sydäntäni ja halusin ne myös esille seinätekstiiliin. Tähän koulutukseemme kuului loppunäyttely meidän opiskelijoiden töistä ja tämän työn tein siihen näyttelyyn opiskelujeni lomassa.

7.3 Ammatti-identiteetti

Kysyin haastateltaviltani mitä heidän mielestään on ammatti-identiteetti. Molemmat kokivat kysymyksen erittäin vaikeaksi. Haastateltava 1 lähestyi sanaa paloittelemalla sen ensin osiin. Hän lähti liikkeelle sanasta identiteetti ja mietti oman identiteetin olevan se pohja jolle ammatti-identiteetti sitten rakentuu. Oma minuus ja oman itsensä tunteminen on ikään kuin kivijalka. Koulutus ja koulutuksen viitekehys vaikuttavat sitten siihen millainen rakennus tulee kivijalan päälle. Ammatti-identiteetti on hänen mielestään

”...jotenkin vahva semmonen niinko kokonaiskuva siitä ammatista ja omasta itsestä harjoittamassa sitä ammattia. Et siihen kuuluu niinko nää moraaliset ja eettiset säännöt ja semmonen vastuullisuus ja sitoutuminen mut toisaalta myöskin ammattiylpeys ja semmonen tyytyväisyys siitä et tietää miten toimii.”

Oman ammatti-identiteettinsä kehittymistä hän pohtii ja vertaa talon rakentamiseen.

”Mä jotenkin aloin nähdä sen ninku rakennuksena ja mä ajattelin et siinä on ninko just se kivijalka ja semmoset ninko tukirakenteet ni ne on siitä ninko mun omaan persoonallisuuteen, omaan minuuteen, siihen omaan selfiin vaikuttavia asioita. Niitä on oma lapsuus, primääriperhe ja omat elämän kokemukset tähän asti...”

Kivijalan päälle rakennettavia tukipilareita, seiniä ja kattoja hän ajattelee olevan koulutus, oma psykoterapia, jatkuva työnohjaus, työyhteisö ja toisaalta sivutoiminen yrittäjäyys ja jatkuva oman taiteen tekeminen. Työkokemuksen ja ikääntymisen hän kokee tässä ammatissa vahvuudeksi, koska niiden lisääntyessä hän kokee tulevansa paremmaksi.

Kuvataiteilijan identiteetin hän kokee muuttuneen kuvataideterapiatyön myötä. Yhä enemmän on mukana harkintaa siitä, kuinka paljon omia töitään voi laittaa julkisesti esille esimerkiksi näyttelyihin. Varsinaisesti taidetta hän kokee tekevänsä yhtä paljon kuin ennenkin, mutta osallistuu vähemmän näyttelyihin ja antaa vähemmän lehtihaastatteluja.

Toinen haastateltavista koki kysymyksen ammatti-identiteetistä myös hyvin vaikeaksi. Hän oli yrittänyt etsiä apua jopa netistä, mutta ei ollut löytänyt sieltäkään kovin

selkeää ja yksiselitteistä määritelmää käsitteelle. Parhaalle hänen mielestään tuntui se, että

”... et se on prosessi johon tulee elementtejä pitkin matkaa, että siihen liittyy toisaalta se mikä sen ammatin yleinen mielikuva on ja se mitä puolia itsellä on että voi samaistua siihen miten on ymmärtänyt sen ammatin, mutta se sitten opintojen kuluessa ja myöskin työtä tehdessä ottaa muotoaan ja vahvistuu ja muuttuu.”

Oman ammatti-identiteettinsä juuret hän koki olevan siinä, minkälainen itse on. Hän kokee kuvan tekemisen olevan osa häntä vaikka ei olekaan leimallisesti kuvataiteilija. Toinen vaikuttava asia on uteliaisuus siitä mitä ihminen oikein on, mitä on olla ihminen, miksi elämä on tällaista. Vahva vaikuttaja on myös ensimmäinen koulutus ja *”...diakonina olo, joka on ninkö sosiaalityöntekijä hengellisillä mausteilla.”* Vuosien varrella hän kokee ammatti-identiteettinsä muuttuneen, niin että on päässyt lähemmäksi sitä, että voi tehdä työtä omasta ytimestään käsin ja voi luottaa siihen, että se myös riittää.

”Sillä tavalla se varmaan on ainakin muuttunut, että siihen on tullu levollisuutta paljon ja mä ajattelen et se on varmaan semmonen vuosien hedelmä, jotenkin semmonen lahja joka tulee pikkuhiljaa.”

Itse olen miettinyt omaan ammatilliseen identiteettiini vaikuttavia asioita paljon. Oman ammatti-identiteettini pohjalla on vahvasti sosiaalialan koulutus. Pitkä työkokemus lastensuojelulaitoksen ohjaajana on sitten muokannut sen nykyiselleen. Olen huomannut saman ilmiön, mistä molemmat haastateltavanikin puhuvat, eli iän ja kokemuksen tuovan levollisuuden työtekoon. Mitä enemmän oppii tuntemaan itseään, sitä helpommalta työn tekeminen tuntuu.

Tämän nykyisen koulutukseni kuluessa olen joutunut miettimään ammatilliseen identiteettiini liittyviä asioita uudestaan. Sosiaalialan koulutus yhdessä kuvataideterapiakoulutuksen kanssa on haastava yhdistelmä. Toisaalta tämä kuvataideterapeuttinen ymmärrys ja osaaminen luovat minulle paljon uusia mahdollisuuksia työssäni, mutta toisaalta koen olevani myös jollain tavalla yksin ymmärrykseni kanssa. Esimerkiksi lasten ja nuorten terapiaprosesseilta odotetaan usein ihmeitä lyhyessä ajassa. Olen saanut itsekin vastata työkaverien ihmettelyyn siitä, miksi jonkun terapia ei heidän

mielestään etene ollenkaan ja miksi siellä ei puhuta oikeista asioista, piirrellään vaan mitä sattuu. Jopa terapeutin ammattitaitoa on usein epäilty. Kuvataideterapiaprosessia on vaikea ymmärtää, jos sitä ei ole itse kokenut.

7.4 Kuvataideterapeuttinen identiteetti

Kuvataideterapeutin ammatti-identiteetti muodostuu mm. kokemuksen ja mallista oppimisen kautta. Tämän työn teoriaosuudessa on kerrottu miten ammatti-identiteetti on muodostunut eri tavalla eri aikakausina ja miten myös ammatillinen koulutus on ollut erilaista eri aikoina. Kuvataideterapiakoulutuksessa ja kuvataideterapeuttisen ammatti-identiteetin muodostumisessa on piirteitä kaikista näiden eri aikakausien ominaispiirteistä.

Haastateltava 2 kuvailee koulutuksessa ollutta työpajakokemusta;

”...meillä oli siellä hiekkalaatikot ni siinä tuli jotenkin ninkö hämmästyin sitä et mitä löyty, mitä mulle tapahtu, tälläsiä kanavia myöten pulpahtelee pintaan jotain, joka ei ole ensin käynyt tämmästä älyllistä seula läpi, miten hieno juttu et sellasta on.”

Haastateltava 1 kuvaili psykoterapiaprosessiaan ikään kuin oppimestari – kisälli suhteeksi. Oppimisessa tärkeänä osana on oma terapia. Siinä tarkoituksena on käydä läpi omaa itseään, mutta samalla seurataan miten terapeutti toimii ja otetaan mallia hänen toiminnastaan. Hän kuvailee vielä vuosia jälkeenpäinkin miettivänsä jossain tilanteissa, että miten hänen ”oppiäitinsä” tai ”oppi-isänsä” toimisi tässä tilanteessa.

Oma terapia on tärkeää, myös siksi, että tuleva terapeutti pääsee siinä kokemaan miten terapia toimii. Haastateltava 1 kertoo ensimmäisistä kuvataideterapiakokemuksistaan seuraavasti:

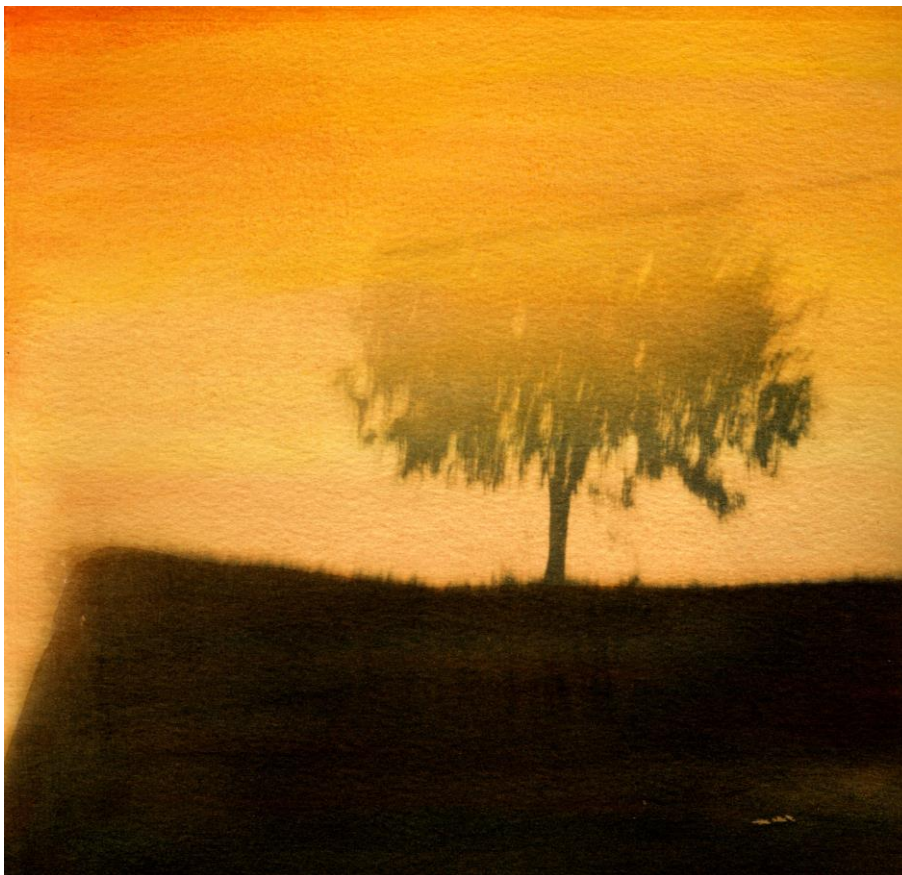
”...se oli ihan semmonen käännteentekevä kokemus, et mä kuvailin sitä jälkeenpäin kaikille, perheelle ja ystäville, että se oli semmonen halolla päähän kokemus, et mä en oikein tiedä mitä siinä tapahtu mut jotain suurta tapahtu...”

Hän ajattelee kokemukseen vaikuttaneen terapeutin vankan ammattitaidon lisäksi hänen oma asialle altis mielentilansa. Kokemus oli kuitenkin ollut hyvin voimakas.

Kuva 3. Titta Vallan teos Kauneus, masentuneen toinen maailma (-Julia Kristeva) pigmenttiviedos 35cm x 34cm, 2007. Teos on sarjasta Esteettinen anteeksianto.

”Taiteellisessa kokemuksessa on sellaista odottamatonta ja ennakoimatonta kokemusta, jossa tiedostamaton alkaa puhutella. Koen tärkeäksi, että kuvataideterapeutti tekee myös omaa taidetta, säilyttää tuntuman omaan sisäiseen maailmaansa juuri kuvanteon kautta.”

Kuva 4. Titta Vallan teos Vain ilo merkitsee jotain, mikään muu ei mitään (-Agnes Martin)
pigmenttivedos 39cm x 40cm, 2007. Teos on sarjasta Esteettinen anteeksianto.

”Maailma ympärillämme ja usein myös yksittäisen ihmisen elämä on täynnä surua, ahdistusta, huolta ja kiukkua, kuolemaa ja väkivaltaa, murhetta – mutta jokaisella meistä on mahdollisuus luoda kaunis sisäinen maailma. Oman taiteen tekeminen on minulle myös lepopaikka, terapian vastapainoa, itsehoitoa.”

7.5 Ajatuksia omasta ammatillisesta kasvusta

Ensimmäiset kokemukset kuvataideterapiasta olen saanut samassa oppilaitoksessa, jossa nytkin opiskelen. 1990 luvun puolivälissä opiskelin sosiaalikasvattajaksi, koulun nimi oli silloin Porin sosiaalialan oppilaitos. Erään luovan ilmaisun kurssin vetäjänä toimi kuvataideterapeutti ja hänen työpajoissaan minulle heräsi ajatus tämän terapiamuodon toimivuudesta. Työni puitteissa sain sitten seurata läheltä lasten kuvataideterapiaprosesseja. Seuraavan kerran törmäsin kuvataideterapeutin työpajaan opiskellessani lasten ja nuorten mielenterveystyön erikoistumisopinnoissa jälleen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa. Silloinkin kokemukset työpajoista olivat samansuuntaisia, ne tuntuivat hyviltä kokemuksilta.

Kun sitten ensimmäinen kuvataideterapia erityisopetuksen menetelmänä –koulutus alkoi hakeuduun siihen ajatuksena, että sen täytyi olla hyvä koulutus, koska vähäiset kokemukseni kuvataideterapiasta olivat hyviä. Kouluun hakeutuminen haastatteluihin oli minulle kuitenkin järkytys. Se johtui suppeasta tavastani tulkita sana taide. Olin aina ajatellut taiteella tarkoitettavan sitä, että osaa maalata tauluja jotka esittävät jotain tiettyä henkilöä tai maisemaa tai jotain minkä voi selkeästi tunnistaa. Pääsin opiskelemaan ja minulle suositeltiin Kankaanpään taidekoululla järjestettyä kesäkoulua ennen varsinaisten opintojen aloitusta. Viikko taideterapeuttisia työpajoja avasi minulle aivan uuden maailman ja käsityksen taiteesta. Ensimmäisissä työpajoissa yritin epätoivoisesti maalata esittäviä kuvia ja niistä tuli rumia ja tökeröitä. Kun vihdoin uskalsin yrittää uutta, sain aikaiseksi kuvan, joka ei esittänyt mitään, mutta joka oli mielestäni kaunein tekemäni kuva.

Näiden kaksivuotisten erikoistumisopintojen aikana opin todella paljon taideterapiasta. Erityisen merkittävää koulutuksessa oli oma kuvataideterapiaryhmä. Taiteen tekemisen tärkeyttä ei turhaan korosteta. Molemmat haastateltavani ovat puhuneet sen tärkeydestä. Teoriatieto on toki tärkeää, mutta jotta voi toimia itse terapeuttina erittäin tärkeää on kokemus mitä on olla terapiassa. Koulutuspaikkana taidekoulu oli tarkoitukseen hyvin soveltuva. Oman koulutuksen ohella siellä sai kattavan käsityksen taiteesta, mikä sekin on tärkeää kuvataideterapiaopinnoissa. Koulutuksen aikana ryhmällemme luennoi ja piti työpajoja monet ammattitaitoiset terapeutit. Oli hyvä nähdä erilaisia tapoja toimia ja niiden pohjalta saattoi etsiä itselleen sopivinta toimintatapaa.

Nämä erikoistumisopinnot herättivät minussa suuren halun oppia aiheesta vielä lisää. Niinpä hakeuduin tähän nykyiseen koulutukseeni, jossa olen sosionomi opintojen ohessa voinut edelleen syventää kuvataideterapiaosaamistani. Myös tässä, kuten aiemmassakin koulutuksessani suuri merkitys on ollut omalla osallistumisella kuvataideterapiaryhmään kokeneen terapeutin johdolla ja samoin työnohjausryhmään samoin kokeneen kuvataideterapeutti-työnohjaajan johdolla. On ollut hienoa kokea niitä asioita, joita on tapahtunut kuvan maailmassa ja sen myötä on oppinut tuntemaan omaa itseään paremmin.

Yksi opiskeluun liittyvä tehtävä oli muisto- tai teemarasian tekeminen. Tehtävä oli erittäin mielenkiintoinen ja kuvassa 5 on minun teemarasiani. Olen päällystänyt rasian tilkkutyön menetelmiä käyttäen ja sisälle kerännyt minulle rakkaita käsityöharrastukseen liittyviä asioita. Tätä työtä tehdessäni kaivoin rasian kaapista kuvaamista varten ja kuin pikkulapsi tarkastelin sen sisältä löytyviä kankaan paloja.

Kuva 5. Teemarasia, tilkkutyö. Tekijä Tuula Manninen.

Koulutuksiin kuuluneet terapiaharjoittelut antoivat monenlaista uutta ymmärrystä kuvataideterapiasta, mutta myös omasta itsestä. Olen aina työskennellyt lasten ja nuorten parissa. Ensimmäisen terapiaharjoittelunikin tein eräässä kouluryhmässä. Kun sitten piti etsiä yksilöharjoitteluun asiakas, rohkeuteni kokea uutta oli vahvistunut niin paljon, että uskaltauduin tekemään työtä aivan uuteen maailmaan. Asiakkaani oli aikuinen nuori äiti. Tuo harjoittelu vahvisti itsetuntoani. Huomasin viihtyväni tässä työssä aikuisen kanssa. Tuon terapiaprosessin tarkoitus oli tukea asiakasta hänen vaikeassa elämäntilanteessaan. Huomasin ensin olevani malttamaton ja toivoin asioiden hänen elämässään tapahtuvan nopeammin. Kokemus oli hyvä minulle, koska se opetti kärsivällisyyttä. Olen toki varsinaisessa työssäni tottunut asioiden hitaaseen etenemiseen, mutta tämän yksilö asiakkaani kanssa se piti jotenkin opetella uudestaan.

Koulutuksessamme oli koko ajan ryhmätyönohjaus. Huomasin sen kantavan voiman jo heti tämän harjoittelun alussa. Kun olin itse epävarma uudenaikaisessa tilanteessa, jutun käsittely työnohjauksessa antoi uutta näkökulmaa ja luottamusta siihen, että on tekemässä asioita oikein. Työnohjaukseen toimimme mukanaamme asiakkaiden töitä ja käsitelimme niiden pohjalta tapausta. Myös haastateltavani kertoivat olevansa sen kaltaisessa työnohjauksessa, johon vievät asiakkaiden töitä. Työnohjaus voisi olla myös sellaista, missä terapeutti tekisi itse kuvaa. Huomasin kuitenkin koulutuksen kuluessa, että omassa terapiaryhmässäni tein joskus kuvaa myös tästä suhteestani terapia-asiakkaaseeni.

Uskon vahvasti myös siihen, että varmuuteni omalla työpaikalla on kasvanut kaikkien näiden koulutusten myötä. Koulutuksiin sisältyneissä terapiaryhmissä pääsin käymään kattavasti läpi omaa minuuttani. Olen oppinut itsestäni paljon. Aikaisemmin huomasin uupuvani töissä helposti ja olin välillä todella väsynyt. Nyt olen oppinut myös sellaista itsekkyyttä, joka auttaa jaksamaan työssä paremmin. Pelkkä työnohjaus ei yksin riitä henkisesti rankan työn tueksi. Työnohjaukselliset keskustelut työkaverien kanssa ovat tärkeitä, samoin riittävä lepo ja oma aika työn ulkopuolella. Oman taiteen tekeminen vapaa-ajalla on terapeutista ja tärkeää.

Koska minulla on ennestään sosiaalialan koulutus ja pitkä alan työkokemus, sosionomiopinnoissa varsinainen teoriaopiskelu ei tuonut minulle paljon uutta teoretietoa. Koulutuksen suurin anti oli kuvataideterapiaopinnoissa, jotka vaikuttivat paljon itse-tuntemukseeni ja sitä myötä toimintaani työpaikalla. Taiteen ja kuvan tekeminen on vaikuttanut minuun todella voimakkaasti ja vaikka tällä hetkellä en voikaan tehdä varsinaista kuvataideterapeutista työtä asiakkaitten kanssa opinnot ovat kuitenkin muokanneet ajattelutapaani ja vaikuttaa sitä kautta työpanokseeni.

7.6 Roolit

Tein haastattelussa kysymyksen rooleista, koska ajattelin roolien liittyvän jotenkin olennaisesti terapiatyöhön. Esimerkiksi Rankanen (2007, 51 – 53) esittelee taideterapeutin kolme roolia; taiteilijaterapeutti, opettajaterapeutti ja taideterapeutti. Myös asiakkaat antavat tiedostamattaan terapeutilleen erilaisia rooleja terapiansa edetessä.

Haastateltava 1 ajatteli hänellä olevan sellaisia rooleja työssään kuin; kuuntelija, säiliö, peili, kuvantuttu ja toivonkantaja. Työyhteisössään sairaalassa, missä kaikki muut ovat hoitotyön tekijöitä, hän kokee olevansa selkeästi taiteilija ja eri maailman edustaja.

Haastateltava 2 mietiskeli asiaa hieman toisella tavalla. Hän ajatteli jollain tavalla aina pyrkiensä työn tekemisessä olemaan mahdollisimman oma itsensä. Tietysti työtilanne on sellainen että siinä ei voi olla samalla tavalla oma itsensä kuin esimerkiksi ystävän kanssa kahvipöydässä. Hän ajattelikin roolin tarkoittavan sitä, että tietää mitä itsestään pitää jättää taustalle työtä tehdessä. Hän pitää kuitenkin tärkeänä, että voi tehdä työtään omasta ytimestään käsin eikä tarvitse laittaa roolihenkilöä töihin ja jäädä itse kotiin.

Itse olen miettinyt tätä rooliasiaa tämän nykyisen koulutuksen kautta. Koulutuksen myötä saan ammatillisen pätevyyden, joka sisältää tavallaan kaksi eri roolia. Sosionomi on vankka sosiaalialan työn osaaja, joka on saanut myös kuvataideterapia koulutuksen ja on sitä kautta myös terapiatyön osaaja. Näiden kahden roolin yhteensovittamista olen pohtinut paljon tätä opinnäytetyötä tehdessäni.

Työpaikallani olen pohtinut miten tulevaisuudessa voisin ohjaajan työssäni tehdä myös kuvataideterapeutista työtä. Tähän asti osaamistani on hyödynnetty työpaikallani lähinnä niin, että minua on konsultoitu kuvataideterapiaan liittyvissä asioissa. Esimerkkinä voin mainita ohjaajakollegan, joka omaohjaajana pohtii lapsen kuvataideterapiassa tapahtuvia asioita ja kyselee usein mielipidettäni niihin liittyen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää kokeneiden kuvataideterapeuttien ajatuksia ja kokemuksia kuvataideterapeuttisen ammatti-identiteetin muodostumisesta. Toinen keskeinen kysymys oli selvittää taiteen tekemisen merkitystä koulutukseen hakeutu-

miseen, kuvataideterapiaopinnoissa ja myöhemmin kuvataideterapeuttina toimimisen rinnalla. Näiden kysymysten rinnalla halusin selvittää ajatuksiani siitä miten oma vahvasti sosiaalialan ammatti-identiteettini muuttuu tämän uuden kuvataideterapia-koulutuksen myötä.

Haastatteluissa kävi ilmi, että molemmilla haastattelemillani kuvataideterapeuteilla oli vahva kokemus kuvan tekemisestä koko elämänsä ajalta. Molemmilla on vahva taiteilijan identiteetti ja taiteilijan koulutus. Koska kokivat kuvan tekemisen ja taiteen tärkeäksi osaksi omaa minuuttaan, he halusivat jollain tavalla yhdistää sen myös ammattiinsa. Molemmat ovat myös olleet kiinnostuneita psykologiasta ja psykoterapiasta. Luonnollinen tapa yhdistää nämä kaksi asiaa on ollut molempien kohdalla kuvataideterapeutin ammatti.

Oma taiteellinen työskentely on osoittautunut tärkeäksi osaksi kuvataideterapiaopintoja. Vahvat omakohtaiset kokemukset kuvataideterapeuttisista työpajoista ovat vahvistaneet tulevaa ammatti-identiteettiä ja on erittäin tärkeää koko ajan kuvataideterapiatyötä tehtäessä. Kun terapeutilla tai terapeuttisella ohjaajalla on kokemus omasta taidetyöskentelystä, hän ymmärtää paremmin asiakkaansa terapiaprosessia ja osaa analysoida kuvaa ja sen hienovaraisia asiakkaan tulkintoja.

Itse olen kokenut kuvataideterapiakoulutusten vaikuttavan vahvasti omaan ammatillisuuteeni ja siinä samalla se on tukenut työssä jaksamista. Samalla, kun olen saanut opetella uutta työvälinettä itselleni, olen koulutuksiin kuuluneissa terapiaryhmissä voinut käydä läpi omia minulle haastavia asioita. Se on vahvistanut itsetuntoani ja auttanut jaksamaan arjen haasteissa paremmin.

Koulutusten myötä myös taide harrastuksenani on tullut entistä tärkeämmäksi. Mukavalta tuntuu tietysti saada itseäni miellyttävä tuotos, mutta tekemiseen uppoutuminen on hyvin rentouttavaa ja terapeuttista. Uusi taiteen harrastamisen muoto minulle on tullut taiteen katselemisesta. Terapiaryhmissä katseltiin toistemme töitä ja siitä syttyi jonkinlainen innostus taiteen katselemiseen ja tunne siitä miten toisen tekemän teoksen katsomisesta voi saada ikään kuin voimaa itselleen.

Opiskelun ja työn yhteensovittaminen on ollut prosessi, joka on minimoinut harrastusajan lähes kokonaan pois. Nyt kun opinnot alkavat olla ohi, odotankin jo innolla sitä aikaa, mikä minulle vapautuu harrastuksiani varten. Pöydille levittäytyy koulu-kirjojen tilalle hyvin nopeasti täysin erilaisia materiaaleja.

Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä millä tavalla sosionomit voivat hyödyntää kuvataideterapeuttista osaamistaan työpaikoilla. Tarve tämänkaltaisesta erikoisosaa-misesta on olemassa ja mahdollisuuksia sen hyödyntämiseen on myös rajattomasti. Kaikenlainen uusi toiminta aiheuttaa myös muutosvastarintaa ja niinpä kuvataidete-rapeuttisen toiminnan tunnetuksi tekeminen on uusi haaste sosionomin työssä eri työympäristöissä ja yhteisöissä. Monenlaisia kokemuksiakin kuvataideterapeuttisen menetelmän käytöstä sosionomeilla jo on. Esimerkiksi Kati Armia kirjoittaa koke-muksistaan kuvataideterapeuttisesta toiminnasta lastensuojelulaitoksessa. Hän on oh-jaajana työskennellessään pitänyt sijoitetuille lapsille kuvataideterapiaryhmää ja saa-nut siitä hyviä kokemuksia. (Armia2012, 84 – 92)

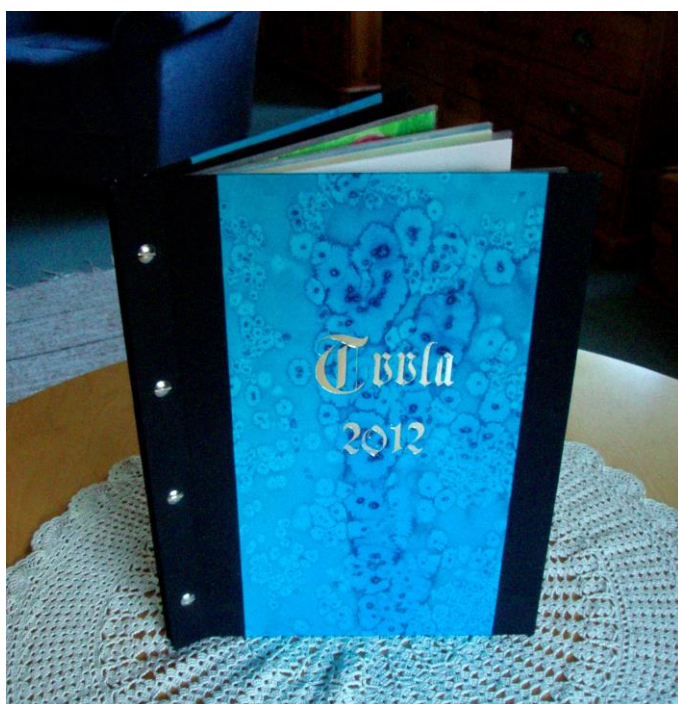
Koska minulla on ennestään sosiaalialan koulutus ja pitkä alan työkokemus, sosio-nomiopinnoissa varsinainen teoriaopiskelu ei tuonut minulle paljon uutta teoriatietoa. Koulutuksen suurin anti oli kuvataideterapiaopinnoissa, jotka vaikuttivat paljon itse-tuntemukseeni ja sitä myötä toimintaani työpaikalla. Taiteen ja kuvan tekeminen on vaikuttanut minuun todella voimakkaasti ja vaikka tällä hetkellä en voikaan tehdä varsinaista kuvataideterapeuttista työtä asiakkaitten kanssa opinnot ovat kuitenkin muokanneet ajattelutapaani ja vaikuttaa sitä kautta työpanokseeni.

Olen työyhteisöissä, joissa olen työskennellyt, seurannut myös työkavereiden suhtau-tumista taiteeseen. Hyvin monilla taide kuuluu tavalla tai toisella heidän elämäänsä. Monilla musiikki on se taiteen laji, joka auttaa rentoutumisessa. He joko soittavat tai laulavat itse tai käyvät konserteissa. Samoin paljon harrastetaan mitä erilaisimmilla materiaaleilla tehtyä taidetta tai taidenäyttelyiden katsomista. Yksi työtoverini opis-keli työn ohessa kirjansidontaa lähinnä siksi, että se oli hänelle terapeuttista raskaan työn vastapainoksi. Esimerkkejä voisi luetella paljon ja siitä voi päätellä kuinka suuri merkitys taiteella on työelämässämme.

Riittämättömyudentunne työssäni on ajanut minua erilaisiin jatkokoulutuksiin. Tunne ei ole poistunut, mutta olen oppinut elämään sen kanssa paremmin. Erään lastenpsykiatriin olen joskus kuullut sanovat, että ei tarvitse olla täydellinen äiti vaan riittävän hyvä on riittävä. Tämä pätee mielestäni myös työpaikalla. Kukaan ei voi olla täydellinen työntekijä, mutta riittävän hyvä voi olla jokainen.

Koulutukseen hakeutuessani koin tarvetta saada omaan työhöni uusia työkaluja, koska vanhat konstit eivät enää tuntuneet riittävän. Terapiaharjoittelujen myötä olen kuitenkin alkanut ajattelemaan asiaa myös niin, että voisin tulevaisuudessa hakeutua tekemään jotain toisenlaista työtä. Aikuisasiakkaani kanssa tekemäni harjoittelu on viittänyt ajatuksen työstä aikuisten parissa. Aikaisemmin en ole osannut ajatella sellaista mahdollisuutta, mutta kokemukseni aikuistyöstä oli niin positiivinen, että nyt koen sen olevan myös mahdollista.

Näillä kuvataideterapiakoulutuksilla on ollut suuri vaikutus itsetunnon kasvuun ja tunnen olevani rohkeampi tarttumaan uusiin haasteisiin. Myös taiteen tekemisen alueella olen rohkaistunut kokeilemaan uusia asioita. Tästä esimerkkinä kuvassa 6 oleva portfolio. Uudenlaisen rohkeuden myötä uskaltauduin kirjansidontakurssille, missä tein portfolioilleni kansion minulle täysin uusilla tekniikoilla.

Kuva 6. Portfolio taiteellisesta työskentelystä sosionomikoulutuksen aikana. Tekijä Tuula Manninen.

LÄHTEET

Alanko, A. 1999. Taideterapian keskeisiä teoreettisia ongelmia. Teoksessa K. Huttula (toim.) Suomen Taideterapiayhdistys ry:n 25-vuotisjuhlakirja. Helsinki: Valopaino, 7-14.

Alanko, A. 2003. Taideterapian syntyhistoria Suomessa. Teoksessa A. Alanko, Taideterapia, Suomen Taideterapiayhdistys ry:n jäsenjulkaisu. Hyvinkää: SP-paino, 17-20.

Anttila, P. 2005. Ilmaisui, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi Oy.

DIAKin www-sivut. Viitattu 9.5.2013. <http://www.diak.fi>.

Eteläpelto, A. 2007. Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 90-142.

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2008. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismäa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Hansaprint Oy, 26-49.

Hautala, P-M. 2008. Lupa tulla näkyväksi. Kuvataideterapeuttinen toiminta kouluissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hautala, P-M. & Honkanen, E. (toim.) 2012. Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Leijala-Marttila, M. & Huttula K. 2011. Taideterapian ja psykoterapian erot ja yhtäläisyydet. Teoksessa M. Leijala-Marttila & K. Huttula (toim.) Taidepsykoterapia. Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy, 47-53.

Malchiodi, C. 2010. Taideterapia taitona ja tieteenalana. Teoksessa C. Malchiodi (toim.) Taideterapian käsikirja. Kuopio: UNIPress, 14-16

Mahlakaarto, H. 2010. Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Malmivirta, H. 2011. Taide siltana sosionomiksi (AMK) kasvamiselle. Toimintatutkimus taide- ja ilmaisuaineiden kehittämisestä postmodernin taidekasvatuksen suuntaan Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa vuosina 2001 - 2004. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Mäkelä, K. 2012. Kuvataideterapian monet polut – Kuvataideterapiakoulutuksen merkitys ammatillisessa kasvussa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.4.2013.

<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54086/makela%20kirsi.pdf?sequence=1>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina Sosionomi. Helsinki: Wsoy.

Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M-H. 2007. Taideterapian perusteet. Hämeenlinna: Karisto oy.

SAMKin www-sivut. Viitattu 9.5.2013. <http://www.samk.fi>.

TAMKin www-sivut. Viitattu 9.5.2013. <http://www.tamk.fi>.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuisku, K. 2012. Mitä taide ja luovat menetelmät tekevät tehokkaassa työelämässä? Teoksessa Laine, P. (toim.) Luovuutta työhön. EU, 9-16

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Tutkimuslupa-anomus

Opinnäytetyötä varten

SAMK

Hyvinvointiala

sosiaalia-la

Opinnäytetyön tekijä:

Tuula Manninen

Yhteystiedot:

Työn aihe:

Taiteen tekemisen merkitys ammatti-identiteetin kasvamisessa:
sosionomi/taideterapeutti

Toteutuksen suunnittelu ja ajankohta: 2012-2013

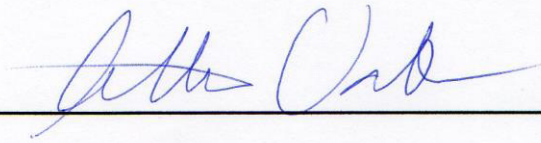
Ohjaaja: Päivi-Maria Hautala

Opinnäytetyössäni haluan kartoittaa kuvan ja taiteen tekemisen merkitystä ja osuutta ammatti-identiteetin muodostumisessa. Haastattelujen avulla tutkin mitä lisäarvoa taiteen tekeminen tuo oman minän kasvuun ja kehittymiseen ammattiin kasvamisessa: millaisia prosesseja haastateltavana olevat kuvataideterapeutit ovat kokeneet kuvan tekemisen kautta ja mitä rooleja haastateltavilla on omassa työssään terapeutteina. Tarkoituksena on myös tutkia miten ammatti-identiteetti on haastateltavilla muuttunut vuosien kuluessa. Tutkimuksen tarkoituksena on heijastella ja vertailla haastateltavien kokemuksia opinnäytetyöntekijän omaan ammattiin kasvun vaiheisiin.

Suostun tulla haastateltavaksi ja että näitä haastatteluja voidaan käyttää Tuula Mannisen opinnäytetyössä ja myös käyttää mahdollisesti taiteellisia kuvia, joita haastateltava voi luovuttaa opinnäytetyön osaksi havaintomateriaaliksi. Tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti haastateltava voi tahtoessaan lukea opinnäytetyön ennen sen julkistamista ja näin tarkastaa haastattelujen oikeellisuuden.

Paikka PORI

Aika 8.3.2013

Haastateltavan nimi ja yhteystiedot: Titta Vahlo

Tuula Manninen

Haastattelijan nimi

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Tutkimuslupa-anomus

Opinnäytetyötä varten

SAMK

Hyvinvointiala

sosiaalia-la

Opinnäytetyön tekijä:

Tuula Manninen

Yhteystiedot:

Työn aihe:

Taiteen tekemisen merkitys ammatti-identiteetin kasvamisessa:
sosionomi/taideterapeutti

Toteutuksen suunnittelu ja ajankohta: 2012-2013

Ohjaaja: Päivi-Maria Hautala

Opinnäytetyössäni haluan kartoittaa kuvan ja taiteen tekemisen merkitystä ja osuutta ammatti-identiteetin muodostumisessa. Haastattelujen avulla tutkin mitä lisäarvoa taiteen tekeminen tuo oman minän kasvuun ja kehittymiseen ammattiin kasvamisessa: millaisia prosesseja haastateltavana olevat kuvataideterapeutit ovat kokeneet kuvan tekemisen kautta ja mitä rooleja haastateltavilla on omassa työssään terapeutteina. Tarkoituksena on myös tutkia miten ammatti-identiteetti on haastateltavilla muuttunut vuosien kuluessa. Tutkimuksen tarkoituksena on heijastella ja vertailla haastateltavien kokemuksia opinnäytetyöntekijän omaan ammattiin kasvun vaiheisiin.

Suostun tulla haastateltavaksi ja että näitä haastatteluja voidaan käyttää Tuula Mannisen opinnäytetyössä ja myös käyttää mahdollisesti taiteellisia kuvia, joita haastateltava voi luovuttaa opinnäytetyön osaksi havaintomateriaaliksi. Tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti haastateltava voi tahtoessaan lukea opinnäytetyön ennen sen julkistamista ja näin tarkastaa haastattelujen oikeellisuuden.

Paikka FORI

Aika 20.3.2013

M. L. Rogers

Haastateltavan nimi ja yhteystiedot:

Tuula Manninen

Haastattelijan nimi